

ՄԵՍ ՅՈՒՐԵԼԵԱՆՆ Ի ՄԱՆՉԷՍԴԵՐ

ՄԱՆՉԷՍԴԵՐ, 7 Դեկտ.

Մանչէսթըրի Հայ գաղութն ալ իր ազգային նուիրական պարտոր կատարեց շքեղ կերպով տօնելով Հայ Դիրբուր Գիւտի 1500 եւ Հայ Տպագրութեան 400 ամեակները. Գէորգ Արք. Իւթիւճեանի ի պաշտօնէ Միացեալ Նահանգները գացած ըլլալը պատճառ եղաւ հանդէսին յետաձգման քայց վերջերս՝ վերադարձած ըլլալով իր պատուոյ նախագահութիւնը հաւարոյթին փայլ մը տուաւ. Յիշեալը իր կուրծքին վրայ կ'կրէր Ս. Կաթողիկոսէն իրեն նուիրուած խաչը. Հանդէսը տօնուեցաւ Ռէտը Տիագրուրի (Մանչէսթըր) Փալիք Լօլի մէջ. Սրահը զարդարուած էր Ս. Սահակին եւ Ս. Մեսրոպին մեծադիր պատկերներովը. Բեմին վրայ շուրջանակի նստած էին Հայ մանուկներ, որոնց աթոռներուն զագաթը զարդարուած էր Պ. Ե. Ճապիւնէ գեղեցիկ կերպով նկարուած գունաւոր հայ տառերով. Գրեթէ Մանչէսթըրի ամբողջ Հայ գաղութը ներկայ էր, եւ բացականեր հեռաձայն ետմ հասնուած յայտնած էին, ներկայ չգտնուելուն համար. Ս. Հայրը հանդէսը սկսելէն առաջ ժողովուրդին գուժեց մեծանուն հայասէր Մր. Լինչի անակնկալ մահը, եւ հրաւիրեց որ ներկաներն յոտնկայս ունկնդրեն հանգուցեալին համար արտասանուելիք աղօթքը. յետոյ ծանոյց թէ Ս. Հայրապետէն ստացած հրահանգին համաձայն, Հայ ազգին ցաւակցութիւնը յայտնած է հեռագրաւ Մր. Լինչի ազգակիցներուն. Հետեւեալ օրը Կիրակի եկեղեցիին մէջ յիշեալին հոգւոյն հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ. Իւթիւճեան Արքեպ. հանդէսին քայու մը կատարեց հակիրճ խրատականով մը. Այսօր մեր ամենամեծ տօներէն մէկն է որ կը կատարենք, եւ Երուպա բնակող Հայերուս համար մասնաւոր նշանակութիւն մը ունի ան, ըսաւ. ցաւալի երեւոյթ մ'է տեսնել որ այս տեղի Հայ մանկտիր հայերէնէն առաջ Անգլիերէնը կը սորվին. ասոր յանցանքը թէեւ մասամբ միջավայրինն է, սակայն կարեւոր մէկ մասն ալ ծնողացն է. յորդորեց որ ծնողները մասնաւոր հոգածութիւն ունենան իրենց զաւակներուն մայրենի լեզուն սորվեցնելու.

Հայ Երիտասարդական Ակումբին մասնաւոր հրաւերով, Բրոֆ. Գ. Քուճայեան Լոնտօնէն եկած էր եւ իր երկար ու շինիչ ճառով Մանչէսթըրի Հայութիւնը ոգեւորեց. Տարիներով մայր երկրէն բաժնուած տեղւոյս Հայ գաղութին ազգային զգացման վրայ կարծես վարագոյր մը իջած էր, որ յաջող կերպով վեր առնուեցաւ յարգելի բանաստիճան կողմէ. Պատմական հիմնալի տեսութիւն մը ըրաւ գիրբու գիւտէն մինչեւ մեր օրերը հայոց կրօնական եւ քաղաքական անցեալին վրայ. Այս երեսունբոց զրբն են, որուն վրայ կը կանգնի հայութիւնը. ըսաւ, եթէ անոնք չըլլային, այսօր մենք բոլորովին նշանակութենէ զուրկ պիտի ըլլայինք. Հայր եւ Հայկական խրեղիքը գոյութիւն պիտի չունենար. ինչպէս Ասորիներ եւ ուրիշ ազգեր եկած ու գացած են, մենք ալ այսօր անոնց բախտին արժանացած պիտի ըլլայինք. Գրբու գիւտէն առաջ Հայ եկեղեցիին արարողութիւնները ասորիքէն լեզուով կը կատարուէին, ու ի՞նչ արժէք կրնան ունենալ Եկեղեցիի մը արարողութիւնները ժողովուրդի մը նկարագրին վրայ. Եթէ անոնք իր հասկցած լեզուովը չեն. Սահակը եւ Մեսրոպը ապրեցուցին մեր ազգը. հոգի տուին անոր. Ա՛հն Հայ Սահակ մը եւ Մեսրոպ մը կրնայ ըլլալ. անցեալէն դաս առնելով դէպի յառաջ. դէպի ապագան նայինք, պաշտօններ ունինք կատարելիք, հաւատքով եւ յոյսով իրագործենք զանոնք. գիրար մի յուսահատեցունէք եւ յոռետեսներ մի ըլլաք ու միութիւնը թող մեր ազգային մտատիպարն ըլլայ. Մանչէսթըրի Հայերուն ուղղելով իր խօսքն ըսաւ թէ Երուպայի ամէնէն բազմաթիւ Հայ գաղութն էր, զօրութիւն իմացականապէս, բարոյապէս եւ նիւթապէս, ու մեծ կարելիութիւններ ունիք Հայ տառապետ ազգին օգնելու. Հոս մէկ երեւոյթեան հանդէսի մը համար ծախսուած յիսուն ոսկին Հայաստանի մէջ հինգ Հայ գիւղերուն տարեկան դպրոցի ծախսը կրնայ հոգալ. հետեւապէս ձեր զօրծունէութիւնը շերամին նման միայն ձեր շրջանակին մէջ թո՛ղ չըլլան, դուրս, Մանչէսթըրէն հեռի Հայաստանի մութ անկիւնները լոյս զրկեցէք. եւ այս իբր պարտք բրէք, ըսաւ.

Յետոյ խօսք առաւ Տիար Գ. Ֆետրզիւն եւ գեղեցիկ կերպով բացատրեց Հայ գիրբու գիւտին պարագաներուն եւ անոր բոլոր նշանակութեանց վրայ. Մաշտոց Խոսքով թագաւորին դուռը ձգելէն ետքը, Գողթն գաւառը գնաց աւետարանելու, ըսաւ, եւ հոն իր այդ գործնական կ'անքով ստացած փորձառութենէն Հայ այրութենի հարկը տեսաւ եւ ամէն գոհալուցիւնով իր այդ փափաքն իրագործեց. Գողթն գաւառին մէջ աւետարանելը չէր գոհացուներ զինքը. իր մեծ հոգիին նեղ կուգար այդ, կ'ուզէր գաւառի մը նեղ սահմաններէն անդին անցնիլ եւ իր եղբայրներուն տանիլ հոգեկան կեանքի խօսքերը. Արգիւնքն այդ գիրբու գիւտին, եղաւ ճոխ հունձքը Հայ Գրականութեան, որուն զխաւոր գոհարն է Ս. Գիրքին թարգմանութիւնը. Հայ միտքը Հայ գիրբուն այդ ոսկի բանալին իրեն տրուելուն պէս, դուրս վազեց արտայայտելու ինքզինքը ճո-

խաթնաբ, լիօրէն, անսպառօրէն, եւ այն ո՛չ միայն կրօնական եւ մեկնաբանական գիրքերու մէջ, այլ նաեւ Ազգային պատճառքեան մէջ, որ պատճառ եղաւ Հայը քաղաքակիրթ ազգերուն ճանչցնելու. ան տուաւ նաեւ ինքնագիտակցութեան զօրութիւն մը, որ Սասանեան զօրավարներն իսկ զարմացուցին. Մաշտոց իր ազգին ըրած ծառայութիւններէն զատ, ուրիշներուն ալ մեծապէս օգնեց, անոնց գիրեր յօրինելով, զըպրոցներ բանալով եւ քարոզելով, եւ այս Հայ հոգիին մեծանշանութեան, արխտրականութեան եւ համազգային եղբայրութեան որոշ մէկ ապացոյցն է.

Հանդէսը ներգաշնակուած էր երաժշտական յայտագրով մը. Սր. Եղիվարդեան Զուհասանի յօրինած մասնաւոր եղանակով «Հայր Մեր», նաեւ «Ո՛վ Երծեռնակ» երգեց, որուն ընկերացան Սր. Էտուրթոս դաշնակով եւ Պ. Ե. Ճապեան ջութակով. Սր. Պալապանեան երգեց «Պանդուխտ», որուն դաշնակով ընկերացաւ Սր. Նշանեան. Սր. Թումայան դաշնակով Մէնտէլընէ կտոր մը նուագեց. Սր. Իրլիքճեան ջութակով Շուպերդէն կտոր մը նուագեց, որուն դաշնակով ընկերացաւ Սր. Ֆնտրզիւան. Պ. Ե. Ճապեան «Ո՛հ ինչ Անուշ» երգեց, դաշնակի ընկերակցութեամբ Լ. Թիւֆէնկճեանի. Սր. Թազուհի Գամպէրեան իր հօք Տիար Յ. Գամպէրեանէ պատրաստուած հետեւեալ ոտանաւորը շատ յաջող կերպով արտասանեց.

Մինչ կը տօնէք այս յօբելեան,
Հայ գրերու անզուգական,
Իմ մակական հոգին խայտայ,
Թեւեր առնու վեր սլանայ.

Կ'ուզեմ գտնել այն Ս. Հայրեր,
Որ մեզ տուին այս Ս. գրեր,
Անոնց պիտի տամ այտերուն,
Առատ համբոյր սիրով զեղուն.

Պաշտելի էք ու պիտ' մնաք.
Ով Ս. Հայրեր Մեսրոպ Սահակ
Ձեզմով պարծի Ազգ Հայկազեան
Ձեզի պարտինք Աւետարան.

Գիտեմ անէծք պիտի թափէք,
Եթէ օտարութեան մէջ հէք,
Մոռնանք մեր Հայ երկիր ու բոյն,
Ու չի խօսինք մեր Հայ լեզուն.

Յական իրրեւ մէկ Հայ աղջիկ
Պաշտեմ լեզուս եւ երջանիկ
Գ'զգամ, երգել իմ Հայ լեզուով,
Ու գիր գրել այբ բէն գիմով.

Հայ աղջիկ եմ Հայու սրտով,
Պահել կ'ուզեմ Հայու կորով,
Հայ ապրիլ է իմ նպատակ,
Եւ Հայ մեռնիլ ի յիշատակ.

Հանդէսն ուրախ տպաւորութեան մը տակ վերջացաւ, յետոյ ներկաները Անզլ. թէյ առին, եւ հանգանակութեան ճոռնարկուեցաւ. ցարդ մօտաւորապէս 130 Անզլ. ոսկի հաւարուած է եւ աւելիին կ'սպասուի. Լեւոն Թիֆէնկճեան

Յ. Գ.—Ռօֆ. Թումանեան Տիար Ի. Գամպէրեաննց հիւր եղած ըլլալով. իր վերջին ընթրիքը հոն ունեցաւ, ուր ներկայ էին ի մէջ այլոց Գէորգ Արքեպ. Ի. Թիւֆեան եւ Տեարք Տ. Կիւպէնկեան եւ Մ. Շահմուրատեան. Այս վերջինները, ինչպէս նաեւ Տիար Ի. Գամպէրեան իր նախկին ուսանողներն ըլլալով, ոսկի գրէջ մը նուիրեցին.